

Особливості відтворення мовного портрета кіногероя як однієї зі складових образу персонажа в аудіовізуальному перекладі

Б. М. Колодій, І. П. Кожанова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: danah13ua@gmail.com

Paper received 31.07.18; Accepted for publication 27.08.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-176VI51-09>

Анотація. стаття присвячена дослідженню відтворення індивідуальних характеристик мовлення персонажа аудіовізуального твору на матеріалі українського перекладу американського політичного веб-серіалу “Картковий будинок” (“House of Cards”). Авторами статті з’ясовані найхарактерніші для мовлення головного персонажа серіалу лексико-стилістичні засоби; проведено аналіз перекладацьких стратегій і помилок.

Ключові слова: мовний портрет, персонаж, аудіовізуальний переклад (АВП), серіал.

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема перекладу індивідуальних характеристик мовлення персонажа аудіовізуального твору є віддзеркаленням актуальної на сьогодні теми взаємозв’язку перекладу та лінгвостилістики.

Варто зазначити, що питання мовної складової образу персонажа в сфері аудіовізуального перекладу (надалі АВП) є відносно маловивченим як іноземними, так і вітчизняними науковцями. Здебільшого дослідників цікавило вивчення особливостей відтворення індивідуальних характеристик мовлення персонажів у художньо-мовній творі [1], [2], [3], [10], [13] та ін.

Проте впродовж останніх десятиліть обрана нами тема привертає увагу все більшої кількості наковців як в Україні, так і за кордоном. Це пов’язано з попитом на переклади іноземної АВ продукції українською мовою, що постійно зростає, та необхідністю розробки теоретичних засад і практичних порад для укладання методології адекватного кіноперекладу. Так, зокрема, особливості відтворення мовленнєвих портретів іноземців в українських перекладах АВ творів проаналізовано у статті І. Софієнко [8]; дисертаційне дослідження Н. Бухольц присвячено питанню відтворення ідіолектів героїв анімаційних фільмів [4]. В обох працях висвітлюються стратегії відтворення особливостей мовлення персонажів у контексті АВП; проведено аналіз передачі вербальних елементів АВ твору та викликів, що ставить перед перекладачем природа і специфіка такого типу перекладу.

Метою нашого дослідження є встановлення особливостей відтворення індивідуальних характеристик мовлення персонажа АВ твору – Френка Андервуда – на прикладі українського перекладу американського політичного веб-серіалу “Картковий будинок” (“House of Cards”).

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження слугували перші 3 сезони американського політичного веб-серіалу “Картковий будинок” (“House of Cards”) та їхній переклад українською мовою у формі субтитрів, виконаний Федором Сидорчуком на замовлення інтернет-порталу “Туртом”. Методика дослідження має комплексний міждисциплінарний характер і включає як загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння та узагальнення), так і лінгвістичні та перекладознавчі методи. Основою для дослідження слугував контрастивно-перекладознавчий метод, застосований для аналізу англомовних АВ текстів та їхнього перекладу українською мовою. Дослідження особливостей перекладу лексико-стилістичних складових мовного портрета персо-

нажа також передбачало застосування лінгвокультурного, стилістичного та контекстуального аналізу.

Результати дослідження та їхнє обговорення. Як уже зазначалося вище, здебільшого в центрі уваги дослідників – відтворення індивідуальних мовленнєвих характеристик персонажа через призму перекладу художнього твору. Серед вітчизняних праць є роботи, що стосуються проблем відтворення в перекладі соціолекту героїв художнього твору [2], гендерлекту [3], просторіччя головних героїв [1], сленгу в ідіолекті персонажів [7] та ін. Таким чином, можна зробити висновок, що в більшості випадків у рамках аналізу перекладу досліджуються індивідуальні характеристики використання одиниць лексичного рівня, адже найвиразніше ідіолект утілюється в лексиконі. Якщо лексика наукової, офіційно-ділової, розмовної мови відносно обмежена тематично та стилістично, лексика художнього стилю є принципово необмеженою, адже вона передбачає використання засобів інших стилів – термінів, офіційних виразів, розмовних слів і зворотів, що є характерними, наприклад, для публіцистики. Безперечно, всі ці різноманітні засоби підлягають естетичній трансформації, адже вони виконують певні художні завдання і використовуються у своєрідних комбінаціях. Саме на лексичному рівні, як стверджують дослідники [5, с. 51], зв’язок різних рівнів мови зі стилістичним забарвленням є найвищим.

Зважаючи на вище сказане, варто наголосити на особливості природи нашого дослідження: американський серіал “Картковий будинок” був знятий за мотивами однойменного роману М. Доббса про інтриги в Парламенті Великої Британії. Окрім адаптації роману до потреб виробництва телевізійного серіалу, сценаристам необхідно було “підлаштувати” твір під реалії американського політичного життя та культуру країни. В цьому випадку можна говорити про подвійний адаптивний переклад у межах однієї мови: внутрішньомовний (Британія – Америка) і міжсеміотичний (роман – сценарій – серіал). Ми ж надалі зосередимо свою увагу на міжмовному перекладі цього АВ твору – з англійської на українську.

Аналізуючи особливості відтворення мовного портрета головного героя в перекладі АВ твору, неможливо оминати увагою і питання останніх тенденцій розвитку АВП. Загальновідомим є той факт, що каталізаторами нового періоду і розвитку не лише вітчизняної, а й світової практики АВП стали інформаційний і технологічний бум, а також швидка глобалізація за допомогою всесвітньої мережі. З розвитком інтернету в нашій країні поширилася культура фанатського перекладу АВ продукції

(фансаб, тобто аматорські субтитри (fansub) та фандаб, тобто аматорське дублювання (fandub) [9, с. 109-116]). Найчастіше в цьому контексті мова йде про серіали, мультсеріали та деякі стрічки, офіційного релізу котрих українською мовою зазвичай доводиться чекати роками. І хоча не всі переклади виконуються професіоналами, все ж важко назвати ці версії аматорськими. Варто зазначити, що такі варіанти перекладів доволі часто сприймаються глядачами навіть краще за офіційні релізи, адже не обмежуються цензурою і свободою творчості перекладача та команди, задіяної в процесі адаптації. Саме ця тенденція розвитку АВП в Україні й спонукала до створення інтернет-порталу “Гуртом”, що на основі громадського фінансування (або краудфандингу) виконує озвучення популярних фільмів і серіалів. На розгляд пропонується перелік стрічок і проектів, які глядачі хотіли б переглянути українською. Шляхом голосування обираються один чи кілька переможців, після чого розпочинається процес збору коштів на озвучення, до якого може долучитися кожен, хто бажає. У процесі озвучення беруть участь професійні перекладачі й актори, результатом якого стає доволі якісний україномовний продукт. Саме таким чином порталом “Гуртом” було озвучено всі п’ять сезонів серіалу “Картковий будинок”, переклад якого ми розглядаємо в цій статті.

Як вже зазначалося вище, у нашому дослідженні ми аналізуватимемо особливості відтворення в перекладі мовного портрета персонажа Френка Андервуда, роль якого виконав актор Кевін Спейсі. Андервуд – головний герой американського серіалу “Картковий будинок”. Стрічку було знято за мотивами однойменного роману британського письменника та політика Майкла Доббса про інтриги в Парламенті Великої Британії. Прототипом персонажа Андервуда є Френсіс Уркхарт – протагоніст британських роману і британської версії телесеріалу. Безумовно, обидва персонажі дуже схожі між собою, проте головна відмінність між ними полягає в тому, що персонаж Кевіна Спейсі створювався і адаптувався спеціально для американської аудиторії. Зокрема, найкращим прикладом цього є відмінність у походженні двох героїв: один – представник британської аристократії, інший – хлопчина-селяк із бідної родини. Таким чином, Андервуд втілює так звану “американську мрію”, згідно з якою кожен може досягти успіху завдяки наполегливості та важкій праці. На своєму шляху до влади він використовує мову як інструмент для досягнення поставлених цілей, вмів маніпулює іншими, вмів переконувати і майстерно веде політичну гру, де красномовство відіграє чи не найважливішу роль.

Важливо зауважити, що особливість створення персонажа Френка Андервуда полягає в тому, що над сценарієм “Карткового будинку” працювало кілька різних авторів, які дотримувалися певного, вже усталеного шаблону і лише розвивали й адаптували основний образ до конкретної ситуації, заданого сюжету. Тобто, протягом усього серіалу існує центральний образ головного героя, який наділений низкою характерних рис, у тому числі певних звичок у мовленні, що простежуються в кожній серії.

Проаналізувавши вибірку реплік згаданого персонажа, ми виділили дві основні групи лексико-стилістичних засобів, найбільш характерних для його мовлення: художні засоби (метафори, порівняння, ідіоми та фразеологізми) та суспільно-політична лексика (політичні терміни та суспільно-політичні реалії). Зазначені категорії є

важливою складовою мовного портрету такого політичного діяча як Френк Андервуд, адже вони найкраще апелюють до емоційної складової повідомлення і справляють особливий вплив на співрозмовника/глядача завдяки своїй образності. Окрім того, вони імпліцитно вказують на фактори, що вплинули на формування особистості, мовної поведінки та мовленнєвих звичок персонажа.

Художні засоби. Френк Андервуд уміло оперує образами і використовує метафори, порівняння, ідіоматичні вирази та фразеологізми в усіх аспектах своєї політичної діяльності та приватного життя. Це пояснюється тим, що такі стилістичні прийоми є ефективними засобами переконання, адже їм притаманна глибока образність. Аналізуючи цю складову мовного портрета Ф. Андервуда, можна визначити, які саме фактори вплинули на формування його світосприйняття та мовної картини світу зокрема. Остання є антропоцентричною за своєю суттю і відбиває не лише образ світу, а й фіксує правила орієнтації людини в ньому, задає стереотипи сприйняття [6, с. 369].

Наприклад, завдяки аналізу використання героєм певного типу метафор, характерних для його мовлення, можна зрозуміти, які чинники позначилися на розвитку і створенні механізмів концептуалізації світу, простежити логіку його мислення. Так, одним із визначальних факторів, що вплинув на формування світогляду Френка Андервуда, стала його освіта. За сюжетом, перед вступом у Гарвард, герой навчається в престижній військовій академії “Страж” (*the Sentinel – тут і далі переклад Ф. Сидорчука*). В одному зі своїх монологів сам Андервуд розповідає, що “*they taught me the values of honor, duty, and respect. They also hazed me, tried to break me, and, senior year, nearly expelled me when I volunteered for a Senate Race and my studies suffered*” (S.1. E.8., 03.,06). – “*Вони навчили мене, що таке честь, обов’язок і повага. А ще тут з мене знущалися, ламали, а в останній рік мало не вигнали, коли я пішов у політику і закинув навчання*” (С.1. E.8., 03.,06). Аналізуючи особливості мовлення персонажа, можна дійти висновку, що і військова підготовка, і знущання та негативне ставлення до нього, спричинили повстання всередині головного героя і безумовно вплинули і на формування його ідеології, і на способи концептуалізації світу. Зокрема, мова йде про концепт війни, на якому будуються метафори майже в кожній серії серіалу. Андервуд сприймає політику як поле битви, переможець якої отримає всю владу; всіх, хто стає на його шляху до крісла президента, – як ворогів, а кожну зустріч із ними – як чергову битву. Наприклад, розробляючи свою стратегію сходження щаблями влади, герой аналізує можливості і надає таку характеристику своїм “суперникам”:

I can't compete with SanCorp's war chest. My only option is asymmetrical. To pick off the opposition one by one like a sniper in the woods. There will come a time to put Remy in my crosshairs, but not right now (S.1. E.9., 11.,53). *Я не здатен конкурувати з грішми “СанКорп”. Звідси – асиметрична відповідь. Суперників треба прибирати по одному – як снайпер у лісі. Ми з Ремі це схрестимо мечі, але не зараз* (С.1. E.9., 11.,53).

У наведеному прикладі в одному уривку герой використовує одразу кілька метафор, які ґрунтуються на єдиній концепції боротьби. Так, у першому реченні Андервуд застосовує метафору “*war chest*”, яка, згідно з

визначенням лексикографічного джерела, означає “a reserve of funds used for fighting a war” або ж “a sum of money used for conducting a campaign or business” [15]. Як бачимо з українського варіанту, перекладач вирішив не відтворювати імпліковану войовничу сему цієї метафори, переклавши її нейтральним “гроші”. Окрім того, в даному уривку для підсилення образу воєнних дій головний герой вдається до використання порівняння, де він себе, як і будь-якого політика, порівнює зі снайпером, якому доводиться прибирати своїх політичних суперників. Ф. Сидорчук відтворює це порівняння дослівно, тим самим зберігши і оригінальний образ, і проведену аналогію. Доволі цікавим є випадок перекладу ідіоми “to be in crosshairs”. У “The Free Dictionary” наводиться наступне тлумачення: “in the cross hairs – in a position in which other people are eager to criticize or attack” [12]. На нашу думку, цей вираз можна було б відтворити словосполученням “бути під прицілом”. Переклавши згаданий вираз фразеологізмом “схрестити мечі”, перекладач, на нашу думку, тим самим нівелював компонент зверхності, домінування одного героя над іншим, що простежується в оригінальному виразі. Андервуд, таким чином, говорить, що він – мисливець, а Ремі – його мішень, у той час як вираз “схрестити мечі” викликає асоціацію поєдинку між рівними. Таким чином, у даному випадку перекладачем було застосовано прийом субституції.

Проаналізований епізод дозволяє стверджувати, що Френк Андервуд схильний до категоризації людей за певним принципом. Це свідчить про його прагматизм і послідовний підхід до всього, що він робить. Так, наприклад, персонаж Кевіна Спейсі використовує протиставлення ворог – союзник чи суперник (рівня) – помічник (прислуга).

Окрім того, можна чітко виокремити групу метафор, що відображають одну узагальнену модель класифікації людей: для цього в переважній більшості випадків Френк Андервуд використовує анімалістичні метафори. Ми дійшли висновку, що герой поділяє людей на дві великі категорії – *хижаків і зодбич*. Протягом перекладацького аналізу нами була виявлена низка прикладів, у дослідженні ми ж подаємо лише декілька найяскравіших із них.

David Rasmussen is the majority leader, which means he's one step above me and one below Birch, which is akin to being between a very hungry wolf and a very quarrelsome sheep. Let's see if he stays with the herd or joins the pack (S.1. E.4., 11.,37).

Дейвід Расмусен – лідер парламентської більшості. Це на сходику вище за мене і на сходику нижче за Бірча, тобто між дуже голодним левом і сварливим вівцею. Цікаво, він залишиться в отарі чи приєднається до зграї? (С.1. Е.4., 11.,37).

Then the DCCC will pour everything it's got into your primary opponent's campaign next cycle. We'll cleave you from the herd and watch you die in the wilderness (S.1. E.4., 43.,03).

Тоді на наступних виборах усе фінансування піде твоєму головному конкуренту. Ми виженемо тебе з отари, і ти помреш самотній (С.1. Е.4., 43.,03).

And just think, he could have been a wolf (S.1. E.4., 43.,28).

Чули? А він міг стати вовком (С.1. Е.4., 43.,28).

Необхідно наголосити на тому, що всі наведені цита-

ти були використані Френком Андервудом упродовж однієї серії. Це становить особливий інтерес, адже в цьому випадку на єдиному образі-протиставленні будується розгорнута метафора, елементи якої повторюються протягом усієї серії. Таким чином, створюється особливий зв'язок між різними епізодами серії, цілісний сюжет, який поєднується одним і тим самим образом чи концепцією. Якщо цьому не приділити достатню увагу під час перекладу, можна втратити зв'язок між складовими метафори. Власне, так і відбулося вже під час відтворення першого компонента метафори. Ф. Сидорчук використав і субституцію (*wolf – лев*), і точний переклад (*sheep – вівця*). За такого перекладу втрачається зв'язок із наступним компонентом метафори, який перекладач знову вирішив відтворити дослівно “*stays with the herd or joins the pack – залишиться в отарі чи приєднається до зграї*”. В українському перекладі між двома компонентами відсутнє співвідношення *вовк – зграя, вівця – отара*, адже при використанні слова “лев” логічніше було б використати назву його сімейної групи – “прайд”.

Наступні компоненти розгорнутої метафори в цій серії Ф. Сидорчук відтворює дослівно, в тому числі переклавши слово “*wolf*” як “*вовк*”, тим самим повністю розірвавши зв'язок цієї метафори в перекладі з використаною на початку серії. На нашу думку, такий варіант перекладу є невмотивованим і свідчить про те, що перекладач, можливо, не приділив достатньої уваги даному прийому побудови розгорнутої метафори, тим самим, частково зруйнувавши зв'язок між її компонентами. Необхідно було, на нашу думку, або підібрати всі компоненти даного прийому на єдиному співвідношенні *лев – вівця*, або зберегти оригінальні образи, щоб уникнути подібної плутанини.

Продовжуючи тему використання художніх засобів, які є невід'ємною характерною рисою мовлення Френка Андервуда, варто зазначити ще одну складову мовного портрета героя – його уявлення про гроші.

У другій серії першого сезону Френк Андервуд наводить власне бачення концепції влади і її становище відносно грошей:

Money is the McMansion in Sarasota that starts falling apart after 10 years. Power is the old stone building that stands for centuries (S.1. E.2., 05.,08).

Гроші – це новобудова, яка розвалюється за декілька років. А влада – це давній кам'яний будинок, який витримує століття (С.1. Е.2., 05.,08).

Одним із компонентів наведених порівнянь є реалія McMansion – це глузлива назва, що використовується американцями на позначення однотипних, дешевих маєтків, котрі можна звести за лічені тижні, проте які є неякісними та недовговічними [14]. Сарасота (Sarasota) – це місто на узбережжі Флориди, відоме величезною кількістю таких будинків. Вони зводяться і руйнуються там із періодичністю в кілька років, що ще раз підкреслює обмежений термін їхньої експлуатації. Перекладач вдається до застосування комплексного прийому, котрий включає модуляцію та генералізацію, і скорочує цілий вираз до одного слова “новобудова”. Така значна редуція зумовлена неможливістю пояснити глядачеві значення даної фрази в разі, якщо перекладач відтворив би її дослівно. Тим не менш, у перекладі зберігається семантика повідомлення, хоч і втрачається культурний елемент і посилання на американську реалію. Друге порівняння (“*power is the old stone building that stands for*

centuries”) Ф. Сидорчук перекладає дослівно (“*влада – це давній кам’яний будинок, який витримує століття*”).

Наступний випадок використання яскравої метафори в мовленні головного героя серіалу свідчить про високу освіченість Ф. Андервуда та його глибоку обізнаність із політичною ситуацією в країні:

Entitlement is the Пільги – це білий кит
Republicans' white whale республіканців (С.2. Е.3.,
(S.2. Е.3., 36.,47). 36.,47).

Метафору “white whale” зазвичай використовують для передачі певної одержимості ідеєю чи самої ідеї, що стає мало не сенсом життя людини/людей. Словосполучення є алюзією на відомий роман Германа Мелвілла “Мобі Дік”, в якому герой одержимий ідеєю вбити білого кита настільки, що не зупиняється ні перед чим і в рещті-решті гине. Безумовно, рішення перекладача вдатися до калькування є виправданим з огляду на можливість зберегти алюзивну основу виразу. Однак, для пересічного українського глядача, який, можливо, не настільки глибоко обізнаний із літературою США, такий образ ні про що не говоритиме. Перекладаючи дослівно, варто пам’ятати, що образ повинен бути зрозумілим, а метафоричне значення має виходити з прямого. На нашу думку, більш вдалим способом перекладу міг би бути фразеологічний аналог “*ідея фікс*”, значення якої є ідентичним значенню оригінальної метафори. І хоча в цьому разі втрачається оригінальний образ та алюзія на класичний американський роман, такий переклад можна назвати легшим для сприйняття, особливо в швидкому потоці мовлення героя АВ твору.

Варто зауважити, що мовлення Френка Андервуда насичене різноманітними фразеологізмами, які, як вже зазначалося вище, використовуються цим персонажем з метою справити враження на своїх співрозмовників, опонентів або переконати їх у чомусь; для досягнення тієї чи іншої мети, як у політичній, так і в особистій сфері. Наприклад:

We have two things we want the American people to hear, she lacks experience, and she was born with a silver spoon in her mouth Американці мають почувати дві речі – їй бракує досвіду і вона народилася в сорочці (С.3. Е.11., 11.,01).
(S.3. Е.11., 11.,01).

Походження виразу “to be born with a silver spoon in one’s mouth” пов’язують із традицією аристократів дарувати дитині на хрестини срібну ложку або з тим фактом, що простий люд їв дерев’яними ложками, і лише багатії могли собі дозволити срібло. Беручи до уваги таку етимологію, можна зрозуміти, що в даному фразеологічному виразі мова йде про людину, котра народилася в заможній родині, не мала проблем із достатком, освітою і т. ін. Часто цей вираз має негативну конотацію і в досліджуваному нами випадку вживається в контексті президентських дебатів. Використовуючи цей фразеологізм, Френк Андервуд намагався скомпрометувати свою опонентку на виборах, кандидатку від Республіканців Хезер Данбар, апелюючи до її походження й імпліцитно вказуючи на те, що він, на відміну від неї, є вихідцем з простого народу, тому краще розуміє, що потрібно американцям. Своєю чергою, використовуючи вираз “*народитися в сорочці*” в українській мові, зазвичай кажуть про тих, кому пощастило уникнути загибелі чи великої біди, кому таланить у житті. Тобто, цей вираз має підкреслено позитивну конотацію. Хоча значення порівнюваних виразів є неоднаковим, в обох є спільний елемент:

народження в заможній родині можна теж назвати вдачею. Ще один спільний компонент – використання слова “*народитися*”. На цьому схожість зазначених виразів закінчується. Зважаючи на контекст уживання фразеологізму в оригіналі, негативний ефект, котрий він має справляти на аудиторію і значну дистанцію між семантикою двох виразів, можемо зробити висновок, що даний переклад не можна назвати ні еквівалентним, ні достовірним. Оскільки в українській мові немає ні еквіваленту, ні аналогу даній фразі, найефективнішим способом перекладу в цьому разі може слугувати описовий переклад, тобто відтворення фразеологізму необразними засобами: “*вона зростала в достатку*”, “*вона із заможної родини*” тощо.

Ще однією характерною рисою мовлення Френка Андервуда є те, що він доволі часто переінакшує фразеологізми, підлаштовуючи їх під конкретну ситуацію та свої потреби, наприклад:

It's so refreshing to work with someone who will throw a saddle on a gift horse rather than look it in the mouth Приємно працювати з людиною, яка накидає на дарованого коня сідло, а не зазирає йому в зуби (С.1. Е.4., Е.4., 22.,37).
22.,37).

У даному випадку процес відтворення модифікованого фразеологізму не викликав труднощів, адже в українській мові є еквівалентний відповідник. Таким чином, перекладачу вдалося повністю відтворити форму, образність, функцію та ефект оригінального виразу в перекладі.

Проаналізувавши деякі з використаних Френком Андервудом метафори, порівняння, ідіоми та фразеологізми, можна дійти висновку, що окрім функції художнього увиразнення й експресивного впливу на глядача, вони імпліцитно вказують на його освіту, розумові здібності, демонструють його світобачення, логіку мислення та приналежність до американської культури.

Суспільно-політична лексика. Одним із визначальних факторів формування образу Френка Андервуда і, відповідно, особливостей використання ним лексичних і стилістичних засобів є його професійна діяльність. Слід наголосити на тому, що мовленню більшості політиків, у тому числі й герою досліджуваного серіалу, притаманні певні спільні риси, найвизраźнішою з яких є вживання лексики та термінології суспільно-політичного спрямування. Зазначену категорію лексики можна назвати елементом соціолекту політичного діяча.

Ми виокремлюємо дві категорії суспільно-політичної лексики, вживаної Френком Андервудом: *політичні терміни* та *суспільно-політичні реалії*. Головна відмінність двох категорій полягає в тому, що для першої характерна універсальність, а друга є притаманною саме американській культурі.

Головний герой уміло оперує політичними термінами, що демонструє його компетентність у цій галузі, наприклад:

Mr. President, we stand losing control of an important swing state, our majority in the House, and quite possibly your second term in office Пане Президенте, ми ризикуємо втратити важливий штат, нашу більшість у Сенаті і, можливо, ваш другий термін (С.1. Е.11., 09.,59).
09.,59).

У наведеному прикладі використано кілька політичних термінів (*majority, second term in office*), а також терміни, що репрезентують політичні реалії США (*swing*

state, the House). У випадку з перекладом термінів проблем не виникає, адже для них існують чіткі відповідники, зафіксовані в словниках: (*парламентська*) *більшість* та *другий термін* (на посаді) відповідно.

Більш цікавими є випадки відтворення культурноспецифічних фахових термінів, зокрема назви “the House”. Герой має на увазі Палату представників (the House of Representatives) – одну з двох палат Конгресу США. У перекладі Ф. Сидорчук використовує термін Сенат – назву другої палати Конгресу – таким чином, не відтворюючи зміст оригіналу, а змінюючи його. Цей варіант не можна назвати ні еквівалентним, ні достовірним. Можливо, перекладач намагався таким чином уникнути невірної тлумачення слова, якби він переклав його як “Палата”, адже у даному випадку немає можливості відтворити повну назву установи, оскільки існують певні часові обмеження репліки персонажа. На нашу думку, для перекладу даної реалії можна було вдаватися до генералізації і використати слово “Конгрес” (федеральний законодавчий орган США, що складається із двох палат – Палати представників і Сенату).

Поняття “swing state” типове для американської політики і стосується тих штатів, у яких напередодні виборів спостерігається майже однаковий рівень популярності кандидатів як від демократів, так і від республіканців. Часто розподілення голосів у цих штатах стає вирішальним для перемоги на виборах. Ф. Сидорчук вирішив не перекладати термін, адже в українському варіанті його повну форму можливо відтворити лише за допомогою підрядного речення: “штат, що не визначився” або “штат, що коливається”. Ф. Сидорчук, тим не менш, відтворив сему важливості, таким чином, не заплутавши глядача і передавши в узагальненій формі зміст словосполучення “important swing state” як “важливий штат”.

Ще одним непротим терміном для перекладу є назва посади головного героя. На початку серіалу Френк Андервуд відреккомендується:

As for me, I'm just the lowly House Majority Whip (S.1. E.1., 03.,04). *А я – лише координатор більшої в Палаті представників* (С.1. Е.1., 03.,04).

Назва посади походить від слова “whipper-in” – псар (вижлятник), котрий під час полювання слідкував за тим, щоб собаки не розбіглися і не відбивалися від зграї, зганяючи їх батою. Уперше термін було використано під час обговорення в британському Парламенті в 1772 році [11, с.2]. У сучасній політиці термін “whip” тлумачиться як посадова особа в політичних партіях низки країн (Австрія, Канада, Греція, Нова Зеландія, США тощо), що забезпечує партійну дисципліну в органах законодавчої влади. Він змушує членів партії голосувати відповідно до позиції партії, а також стежить за особистою присутністю депутатів під час засідань законодавчих органів [16]. Оскільки принцип організації парламенту в Україні та США відрізняється, не можна стверджувати, що в українському Парламенті є ідентична посада. Таким чином, традиційного усталеного відповідника для цього терміна в українській мові не існує. Можна стверджувати, що перекладач відтворив усі компоненти назви завдяки комплексній трансформації:

- House – Палата представників (експлікація);
- Majority – більшість (дослівний переклад);
- Whip – координатор (субституція).

На нашу думку, окремим пунктом необхідно розглянути стратегію відтворення перекладачем назв держав-

них і громадських установ у формі аббревіатур. Френк Андервуд протягом усього серіалу оперує цілою низкою аббревіатур, звичних для розмовної мови політичного діяча і зрозумілих у кулуарах, проте іноді незнайомих навіть американським глядачам. Наприклад:

You set up the training, and I'll speak to the AFL. Are the AARP here? (S.3. E.7., 20.,23). *Ти домовся про стажування, а я домовлюся з профспілкою. Спілка пенсіонерів уже тут?* (С.3. Е.7., 20.,23).

У наведеному прикладі аббревіатура AFL розшифровується як “American Federation of Labor” (Американська федерація праці). Аббревіатура AARP репрезентує скорочену назву “American Association of Retired Persons” (Американська асоціація пенсіонерів). Оскільки природа АВ твору передбачає фіксовані часові рамки для кожної репліки, у перекладача немає можливості відтворювати назви установ у повній формі, а аббревіатури будуть незрозумілими глядачеві, що заважатиме повному та цілісному сприйняттю як діалогу персонажів, так і того, що відбувається на екрані. В такій ситуації перед перекладачем постає непросте завдання, для розв’язання якого Ф. Сидорчук виробив власну стратегію, котру використовує для перекладу майже всіх аббревіатур серіалу.

Американська федерація праці – одна з перших федерацій профспілок у Сполучених Штатах. Перекладач вдається до редукції і використовує лише одне слово, щоб відтворити ключовий компонент назви. Він замінює аббревіатуру спрощеним варіантом “профспілка”. Ту ж стратегію Ф. Сидорчук використовує і для відтворення аббревіатури AARP, проте цього разу додає ще й слово “спілка”, замінюючи інтернаціоналізм “асоціація” українським відповідником. Розглянута стратегія перекладу аббревіатур, на нашу думку, є вдалою, адже подані варіанти перекладу коротко та зрозуміло відтворюють зміст назв, дозволяючи глядачеві вловити суть понять, провівши паралелі з українськими суспільно-політичними реаліями. В даному випадку відтворення аббревіатури транскодуванням чи запозиченням не розкрило б змісту згадуваних понять і лише заплутало б аудиторію. Більш того, з точки зору функціональної еквівалентності такий переклад відтворює необхідний стилістичний ефект живої, розмовної мови, що є важливим фактором в АВП.

Таким чином, можна підсумувати, що ще однією яскравою та частовживаною групою лексико-стилістичних засобів, які формують мовний портрет Френка Андервуда є суспільно-політична лексика, а саме: політичні терміни та суспільно-політичні реалії. Використання персонажем зазначених груп слів демонструє його соціальний стан і приналежність до групи політичних діячів, а також репрезентує його національність, що виражається в культурній специфіці та використанні понять, які стосуються власне американських культури та народу.

Висновки. На основі проведеного дослідження й аналізу особливостей відтворення мовного портрета головного героя серіалу “House of Cards” Френка Андервуда нами було встановлено, що для мовлення цього персонажа найхарактернішими лексико-стилістичними засобами є 2 найбільш чисельно представлені групи: художні засоби (метафори, порівняння, ідіоми та фразеологізми) та суспільно-політична лексика (політичні терміни та суспільно-політичні реалії). Аналіз перекладацьких стратегій, що були застосовані Ф. Сидорчуком для відтворення образних засобів першої групи дає нам змогу стверджувати, що переклад метафор, порівнянь,

ідіом і фразеологізмів передбачає розв'язання цілої низки лінгвістичних, літературознавчих і філософських питань, а також врахування культурного та образного факторів. Важливою умовою також є збереження образу або передача семантики оригінальних метафори, порівняння та фразеологізму необразними засобами мови, адже, таким чином, можливим є досягнення принаймні смислової еквівалентності виразів у двох мовах. Переда-

ча одиниць, що належать до суспільно-політичної лексики, безумовно, передбачає бездоганне знання політичної термінології, реалій і т.ін. Однак, їхнє відтворення в АВП (так само, як і випадку передачі іноземною мовою художніх засобів) також передбачає врахування часових рамок і візуального ряду, що унеможливило, наприклад, прийом експлікації чи застосування перекладацької примітки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ангерчик Є. Відтворення українського просторіччя в англійськомуперекладі (на матеріалі художніх творів) / Є. Ангерчик // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Вип. 46(1). – С. 25–33.
2. Андриєнко Т. П. Стратегії відтворення іншомовних елементів у мовленні персонажів художнього твору / Т. П. Андриєнко // Філологічні трактати. – 2012. – Т. 4, № 1. – С. 11–16.
3. Бідна Т. О. Лексичні особливості вторинних текстів (на матеріалі перекладів романів М. Мітчел «Gone with the Wind» та Дж. Голсуорсі «The Forsyte Saga») / Т. О. Бідна // Наукові записки. – Вип. 95 (1). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград, 2011. – Ч. 1. – С. 472–475.
4. Бухольц Н. А. Відтворення ідіолекту персонажів анімаційних фільмів у перекладі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / Н. А. Бухольц. – Херсон, 2016. – 20 с.
5. Городенська К. Г. Прислівник / К. Г. Городенська // Граматика української мови. Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – С. 247–258.
6. Іваненко Н. В. Національна мовна картина світу засобами вираження моральних цінностей (на матеріалі англійської та української мов) / Н. В. Іваненко // Мовні і концептуальні картини світу. – Київ, 2009. – №26. – С. 369 – 373.
7. Радецька С. В. Відтворення ідіолекту підлітка у повісті Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті»: особливості передачі сленгізмів / С. В. Радецька // Наукові записки. Філологічні науки. – 2016. – Кн. 2. – С. 76–80.
8. Софієнко І. В. Відтворення мовленнєвих портретів іноземців в українських перекладах кінофільмів / І. В. Софієнко // Мовні і концептуальні картини світу. – Київ, 2015. – Вип. 2 (53). – С. 238–245.
9. Chaume F. The turn of audiovisual translation. New audiences and new technologies [E. pecypcy] / Frederic Chaume. – Режим доступу до pecypcy: https://www.researchgate.net/profile/Frederic_Chaume/publication/262946400_The_turn_of_audiovisual_translation_New_audiences_and_new_technologies/links/54be8e310cf2e4062674fe83/The-turn-of-audiovisual-translation-New-audiences-and-new-technologies.pdf.
10. Formici D. Translating idiolects: Natalia Ginzburg's Lessico familiare [E. pecypcy] / D. Formici, M. Cicioni. – Режим доступу до pecypcy: <https://core.ac.uk/download/pdf/36963690.pdf>.
11. House of Commons briefing note: The Whip's Office Doc ref. SN/PC/02829 [E. pecypcy]. – Режим доступу: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN02829/SN02829.pdf>.
12. In the cross hairs [E. pecypcy]. – Режим доступу до pecypcy: <https://idioms.thefreedictionary.com/in+the+cross+hairs>.
13. Lopez Rua P. The translation of idiolects in The Catcher in the Rye : an approach through lexicalized structures [E. pecypcy] / Paula Lopez Rua. – Режим доступу до pecypcy: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=193768>.
14. McMansion [E. pecypcy]. – Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/McMansion>.
15. Oxford Dictionary [E. pecypcy]. – Режим доступу: https://en.oxforddictionaries.com/definition/war_chest.
16. Whip [E. pecypcy]. – Режим доступу: [https://en.wikipedia.org/wiki/Whip_\(politics\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Whip_(politics)).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Картковий будинок. Субтитри українською [E. pecypcy]. – Режим доступу до pecypcy: <http://dorizhky.hurtom.com/index.php?folder=U1VCVEIUTEVTI FVLUI9Ib3VzZSBPZiBDYXJkeyAoMjAxMy0pIEJEUmlw>.
2. House of Cards. English subtitles [E. pecypcy]. – Retrieved from: <https://www.opensubtitles.org/en/search/sublanguageid-eng/idmovie-145250>.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

C.1. E.1. – Сезон 1 Епізод 1.	C.1. E.11. – Сезон 1 Епізод 11.	S.1. E.1. – Season 1 Episode 1.	S.1. E.12. – Season 1 Episode 12.
C.1. E.2. – Сезон 1 Епізод 2.	C.1. E.12. – Сезон 1 Епізод 12.	S.1. E.2. – Season 1 Episode 2.	S.2. E.3. – Season 2 Episode 3.
C.1. E.4. – Сезон 1 Епізод 4.	C.2. E.3. – Сезон 2. Епізод 3.	S.1. E.4. – Season 1 Episode 4.	S.3. E.5. – Season 3 Episode 5.
C.1. E.4. – Сезон 1 Епізод 4.	C.3. E.5. – Сезон 3. Епізод 5.	S.1. E.8. – Season 1 Episode 8.	S.3. E.7. – Season 3 Episode 7.
C.1. E.8. – Сезон 1 Епізод 8.	C.3. E.7. – Сезон 3. Епізод 7.	S.1. E.9. – Season 1 Episode 9.	S.3. E.11. – Season 3 Episode 11.
C.1. E.9. – Сезон 1 Епізод 9.	C.3. E.11. – Сезон 3. Епізод 11.	S.1. E.11. – Season 1 Episode 11.	

REFERENCES

1. Angerchik E. The major problems of rendering of Ukrainian colloquialisms into English/ E. Angerchik// Movni i kontseptual'ni kartyny svitu. – 2013. – Vol. 46(1). – P. 25–33.
2. Andrienko T.P. Strategies of translating foreign inclusions in character speech in belles-lettres/ T.P. Andrienko// Philologichni traktaty. – 2012. – Vol. 4, № 1. – P. 11–16.
3. Bidna T.O. Lexical particularities of secondary texts (on the basis of translations of novels “Gone with the Wind” by M. Mitchel and “The Forsyte Saga” by J. Galsworthy)/ T. O. Bidna// Naukovi zapysky. – Issue 95 (1). – Ser.: Philological sciences: (linguistics): In 2 parts. – Kirovograd, 2011. – Part 1. – P. 472–475.
4. Bucholtz N. Reproduction of idiolect in the translation of animated films: Extended abstract of candidate's thesis/ N. Bucholts. – Kherson, 2016. – 20 p.
5. Gorodens'ka K.H. Adverb/ K.H. Gorodens'ka// Grammar of the Ukrainian language. Morphology. –K.: Lybid', 1993. – P. 247–258.
6. Ivanenko N. V. National picture of the linguistic situation with the help of ways of expression of moral values (on the basis of English and Ukrainian)/ N. V. Ivanenko// Movni i kontseptual'ni kartyny svitu. – Kyiv, 2009. – № 26. – P. 369 – 373.
7. Radets'ka S.V. Rendering of idiolect of підлітка in the novel of D.J Selinger “The Catcher in the Rye”: peculiarities of slang words translation/ S.V. Radets'ka// Naukovi zapysky. Philological sciences. – Nizhyn, 2016. – Vol. 2. – P. 76–80.
8. Sofiienko I. rendering of foreigners' speech portraits in Ukrainian film translation/ I. Sofiienko// Movni i kontseptual'ni kartyny svitu. – Kyiv, 2015. – Vol. 2 (53). – P. 238–245.

Specifics of Rendering Movie Character's Linguistic Portrait as an Image-Creating Element in Audiovisual Translation

B. Kolodii, I. Kozhanova

Abstract. Certain individual language characteristics of a movie character in audiovisual translation are being studied in the article based on the American web-series 'House of Cards'. The authors offer their insight into lexical and stylistic means most widely used by the main character of the series; attention is riveted to the translator's strategies and mistakes.

Keywords: linguistic portrait, character, audiovisual translation (AVT), series.